

Η μεταγραφή των ελληνικών ονομάτων με λατινικούς χαρακτήρες^{*}

ΝΙΚΟΥ ΦΡΑΓΚΑΚΗ

Δικηγόρου,
Μέλους της Αρχής Προστασίας Δεδομένων
Προσωπικού Χαρακτήρα

Το όνομα –και κατά τα δύο σκέλη του: κυρίως όνομα και επώνυμο– έχει κρίσιμο ρόλο ως μέσο προσωπικής εξατομίκευσης και ταυτοποίησης. Πέρα από την εμβληματική ατομική του σημασία στα πλαίσια των οικογενειακών, επαγγελματικών και γενικότερα κοινωνικών σχέσεων και τη συναισθηματική αυταξία που συνεφέλκεται ως αποδεικτικό στοιχείο του ανήκειν σε ορισμένη οικογένεια ή/και φυλετική, εθνική, θρησκευτική ή άλλη ομάδα, το όνομα αφορά την προσωπική ζωή του ατόμου ως υποκειμένου του δικαίου και γεννά δικαιώματα, πάνω σ' αυτό, του προσώπου που το φέρει, αποτελώντας στοιχείο της ελεύθερης ανάπτυξης της προσωπικότητας του καθένα¹. Από την άλλη πλευρά, το όνομα υπόκειται σε ρυθμίσεις δημοσίου δικαίου, απαραίτητες κυρίως για τον έλεγχο της ταυτότητας των διοικουμένων και την διασφάλιση της ταυτοπροσωπίας, όπου αυτή επιβάλλεται για λόγους δημόσιου συμφέροντος (π.χ. ληξιαρχικά βιβλία, δημοτολόγια, βιβλία μεταγραφών, εκλογικοί κατάλογοι) αλλά και για την ασφάλεια των συναλλαγών γενικά. Ο νομοθέτης θέτει τους σχετικούς με το όνομα κανόνες πρόσληψης και μεταβολής του ονοματεπωνύμου, σύμφωνα με τις αρχές της σταθερότητας και του αμεταβλήτου, προβλέποντας και τις σχετικές εξαιρέσεις. Για την ταυτότητα του λόγου, η ρυθμιστική εξουσία της πολιτείας περιλαμβάνει και την επιβολή κανόνων μεταγραφής με λατινικούς χαρακτήρες².

Το όνομα, εκτός των άλλων, συνιστά προσωπικό δεδομένο και, σαν τέτοιο, προστατεύεται από την ελληνική (Σ. 9^A, ν. 2472/1997) και την

---

^{*} Το κείμενο έχει αφετηρία εισήγηση του συγγραφέα στο πλαίσιο της Ελληνο-ιταλικής Ημερίδας που οργάνωσαν την 24.1.2005 οι ελληνικές και ιταλικές Αρχές προστασίας προσωπικών δεδομένων στην Εταιρία Δικαστικών Μελετών, στην Αθήνα.

¹ ΣτΕ 1189/2005, 1602/2005, 2567/2002, 4473/1995.

² ΣτΕ 1189/2005.

κοινοτική (οδ. 95/46/EK) έννομη τάξη. Κατά συνέπεια, η καταχώριση του ονόματος σε αρχείο, όπως εκείνα των διαβατηρίων και των ταυτοτήτων, πρέπει να είναι σύμφωνη με τις συναφείς ρυθμίσεις και, κατά πρώτο λόγο, πρέπει να τηρεί την αρχή της ακριβείας (άρθρ. 4 παρ. 1γ του ν. 2472/1997). Αν η μεταγραφή με λατινικά στοιχεία δεν ανταποκρίνεται στην αρχή της ακριβείας, τίθεται ζήτημα εφαρμογής των διατάξεων για την προστασία των προσωπικών δεδομένων, ώστε να διορθωθεί η ανακρίβεια.

Η προβληματική που θα εκτεθεί στη συνέχεια έχει αντικείμενο τα νομικά ζητήματα που ανακύπτουν σχετικά με τη μεταφορά ονομάτων από την ελληνική στη λατινική γραφή και αντιστρόφως. Τα ίδια ισχύουν, *mutatis mutandis*, και για κάθε άλλο τρόπο γραφής ονόματος, όχι μόνο με διαφορετικό αλφάβητο αλλά και με τα ίδια στοιχεία σε αλλιώτικη γλωσσική εκφορά. Κομβικό είναι το ζήτημα της διάστασης ανάμεσα στην ελευθερία του ατόμου να καθορίζει τον τρόπο γραφής του ονόματός του και στις συναφείς δημοσίου δικαίου ρυθμίσεις.

Το δικαίωμα του κράτους να καθορίζει κυρίαρχα τους κανόνες μεταγραφής των ονομάτων των πολιτών του κατ' αρχήν δεν αμφισβητείται. Στην αντίστροφη κατεύθυνση, το δικαίωμα του προσώπου να προσδιορίζει τον τρόπο γραφής του ονόματός του υπόκειται σε περιορισμούς, που επιβάλλει το κράτος και [πρέπει να] αποβλέπουν πρωτίστως στην ασφάλεια των συναλλαγών.

Όπως έχει κρίνει το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου [ΕΔΔΑ], εξετάζοντας υποθέσεις με αντικείμενο το δικαίωμα του ατόμου να επιλέγει και να μεταβάλλει το όνομα ή το επώνυμό του, οι σχετικές με τη χρήση του ονόματος ρυθμίσεις δημοσίου δικαίου πρέπει να συμβιβάζονται με το δικαίωμα στην ιδιωτική ζωή, στη σφαίρα της οποίας εντάσσεται το δικαίωμα σύναψης και ανάπτυξης σχέσεων του καθένα με τους ομοίους του³. Μολονότι, δε, αναγνωρίζεται ότι το άτομο μπορεί να έχει λόγους ν' αλλάξει τ' όνομά του, νόμιμοι περιορισμοί αυτού του δικαιώματος ενδέχεται να δικαιολογούνται για λόγους δημοσίου συμφέροντος⁴. Σε κάθε περίπτωση αναγνωρίζεται η ευρεία διακριτική ευχέρεια που διαθέτει το κράτος κατά την άσκηση της ρυθμιστικής του αρμοδιότητας, μέχρι του σημείου να επιβάλει τη χρήση επωνύμου σε

³ Βλ. ΕΔΔΑ αποφ. της 22.2.1994 *Burghartzh κατά Ελβετίας* σκ. 24, αποφ. της 16.12.1992 *Niemietz κατά Γερμανίας* σκ. 29, αποφ. της 24.10.1996 *Guillot κατά Γαλλίας*.

⁴ Βλ. ΕΔΔΑ αποφ. της 25.11.1994 *Stjerna* σκ. 39, ως προς το επώνυμο, αποφ. της 24.10.1996 *Guillot κατά Γαλλίας*, ως προς το κύριο όνομα.

κάποιον που επιθυμούσε να εμφανίζεται χωρίς τέτοιο⁵ ή τη φωνητική γραφή και τη γραμματική προσαρμογή επωνύμου αλλοδαπής προέλευσης⁶. Η διακριτική ευχέρεια οριοθετείται, τελικά, κατά την κρίση του ΕΔΔΑ, από την αναγκαιότητα εξασφάλισης δίκαιης ισορροπίας μεταξύ αντιφατικών συμφερόντων (του δημόσιου απέναντι στο ατομικό) σε μια δημοκρατική κοινωνία⁷.

Ειδικότερα, όσον αφορά τη φωνητική μεταγραφή και την αντίθετη στην αρχική του ορθογραφία γραμματική προσαρμογή του επωνύμου, το ΕΔΔΑ έχει κρίνει ότι συνιστούν προσβολή του δικαιώματος στο σεβασμό της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής, με τους περιορισμούς που προβλέπει η παρ. 2 του άρθρου 8 ΕΣΔΑ, μολονότι η γλωσσική ελευθερία δεν περιλαμβάνεται ρητά στα δικαιώματα που κατοχυρώνει η Σύμβαση⁸. Η τελευταία δεν εγγυάται *per se* το δικαίωμα χρήσης ορισμένης γλώσσας στις σχέσεις του ατόμου με τις δημόσιες αρχές. Κατά συνέπεια, εφόσον γίνονται σεβαστά τα δικαιώματα που η ίδια προστατεύει, κάθε κράτος είναι ελεύθερο να επιβάλλει και να ρυθμίζει τη χρήση της επίσημης γλώσσας στις ταυτότητες και τα άλλα δημόσια έγγραφα. Η επιδίωξη του κράτους να προασπίσει τη γλωσσική ομοιομορφία στον τρόπο γραφής των αλλοδαπής προέλευσης ονομάτων των πολιτών του έχει κριθεί ότι συνιστά νόμιμο σκοπό στα πλαίσια μιας δημοκρατικής κοινωνίας (Λεττονία) που αντιμετωπίζει προβλήματα εθνικού αυτοπροσδιορισμού την επαύριο της αποκατάστασης της δημοκρατίας, μετά την πτώση του σοβιετικού καθεστώτος. Μόλις τρεις μήνες αργότερα, πάντως, το Δικαστήριο του Στρασβούργου κρίνει παραδεκτή συναφούς αντικειμένου προσφυγή κατά της Ουκρανίας⁹. Και στις δύο, όμως, αυτές περιπτώσεις το διακύβευμα είναι η προάσπιση των φωνητικών και γραμματικών χαρακτηριστικών της εθνικής γλώσσας και όχι η μεταγραφή της σε χαρακτήρες ξένου αλφαβήτου. Έχει, εξάλλου, επισημανθεί ότι η μεταγραφή αυτή πρέπει να θεωρείται ως πρόσθετη απλώς πληροφορία και δεν ενέχει το στοιχείο της «τεκμηρίωσης», όπως θα συνέβαινε με τη μέθοδο του «μεταγραμματισμού». Κατά συνέπεια, η με αυτό τον τρόπο λατινική γραφή του ονόματος δεν

⁵ Βλ. ΕΕΔΑ αποφ. της 21.4.1998 *πρώην βασιλιάς της Ελλάδας κ.λ. κατά Ελλάδα*.

⁶ Βλ. ΕΔΔΑ αποφ. επί του παραδεκτού της 7.12.2004 *Mentzen alias Mencena κατά Λεττονίας*.

⁷ ΕΔΔΑ αποφ. επί του παραδεκτού της 29.6.1999 *Szokoloczy-Syllaba & Palffy de Erdoed Szokoloczy-Syllaba κατά Ελβετίας*.

⁸ Βλ. *Mentzen alias Mencena κατά Λεττονίας*, ο.π..

⁹ Βλ. ΕΕΔΑ απόφ. επί του παραδεκτού, της 22.3.2005 *Bulgakov κατά Ουκρανίας*.

γεννά δικαιώματα ή υποχρεώσεις για το φορέα του, όπως αντίθετα συμβαίνει με την πρωτότυπη (στην επίσημη γλώσσα του κράτους) γραφή του ονόματος, η οποία είναι και η μόνη δεκτική μεταγραμματισμού για τη σύνταξη διοικητικών πράξεων στις χώρες-μέλη της I.S.O.¹⁰

Στην ελληνική έννομη τάξη το ζήτημα της μεταγραφής των ονομάτων με λατινικούς χαρακτήρες ετίθετο κυρίως σε σχέση με τα διαβατήρια, χωρίς όμως να είναι λίγες και οι περιπτώσεις άλλων δημοσίων εγγράφων (π.χ. επισήμων μεταφράσεων τίτλων σπουδών, ληξιαρχικών πράξεων) που δημιουργούσαν προβλήματα. Ήδη, μετά την καθιέρωση της αναγραφής του ονόματος και με λατινικούς χαρακτήρες στις αστυνομικές ταυτότητες¹¹, αποκτά σημασία και η αντίστοιχη καταχώριση σε ένα αρχείο που, προοδευτικά, περιλαμβάνει το σύνολο των πολιτών.

Για μεγάλο διάστημα το ελληνικό κράτος εφαρμόζε ατύπως μια πρακτική «φιλελεύθερης» –στην ουσία αναρχικής και τυχαίας– αντιμετώπισης του ζητήματος, με τρόπο ώστε η μεταγραφή να γίνεται είτε σύμφωνα με την επιλογή του ενδιαφερομένου, στην καλύτερη περίπτωση, είτε κατά τη γλωσσική αντίληψη του αρμόδιου υπαλλήλου, στη χειρότερη.

Η ελευθερία επιλογής του τρόπου μεταγραφής των ελληνικών ονομάτων με λατινικούς χαρακτήρες περιορίστηκε δραστικά με την επιβολή ορισμένου προτύπου: Η Ελληνική Δημοκρατία υιοθέτησε τις ρυθμίσεις τυποποίησης που πρότεινε στα κράτη-μέλη της η Διεθνής Επιτροπή Προσωπικής Κατάστασης¹² και εισήγαγε το λεγόμενο «Πρότυπο ΕΛΟΤ 743» ως κανόνα μεταγραφής μεταξύ ελληνικού και λατινικού αλφαβήτου¹³. Το εν λόγω πρότυπο έχει συνταχθεί με βάση την αρχή της αντιστρεψιμότητας, δηλαδή της αμφιμονοσήμαντης αντιστοίχισης των χαρακτήρων των δύο αλφαβήτων, έτσι ώστε να είναι δυνατή η ασφαλής επιστροφή στην πρωτότυπη γλώσσα, χωρίς αμφιβολία για την ακρίβεια του αποτελέσματος. Διασφαλίζεται, δηλαδή, η μετατροπή στο λατινικό

¹⁰ Βλ. το με α.π. 8200/87-541507/3.6.2003 έγγραφο του ΥΔΤάξης προς το ΥΠΕΣΔΔΑ.

¹¹ Με την ΚΥΑ Οικονομικών και Δημόσιας Τάξης αριθ. 8200/0-441210 από 17.7.2000 (αρθρ. 3 παρ. 1α) καθιερώθηκε η καταχώριση του επωνύμου, του ονόματος και του πατρωνύμου και με λατινικούς χαρακτήρες στο δελτίο αστυνομικής ταυτότητας, χωρίς όμως να προσδιορίζεται η μέθοδος μεταγραφής.

¹² Βλ. τη Σύμβαση αριθ. 14 της Βέρνης (13.9.1973) για την καταγραφή των ονομάτων και επωνύμων στα αρχεία προσωπικής κατάστασης, που έχει επικυρώσει η Ελλάδα.

¹³ ΔΙΕΜ Φ. 06.5/12167 της 28.9.1983 απόφαση Υπουργού Προεδρίας (ΦΕΚ Β' 579).

αλφάβητο των ελληνικών χαρακτήρων και κάθε συνδυασμού χαρακτήρων (μεταγραφή-μεταγραμματισμός) και, αντιστρόφως, η αναμεταγραφή τους.

Η καθιέρωση του Προτύπου ΕΛΟΤ 743 έθεσε τέρμα στην άτακτη πολυτυπία του τρόπου μεταγραφής των γραμμάτων του ελληνικού αλφαβήτου στο λατινικό, συμπεριλαμβανομένης και της χρήσης τους για τα ονόματα προσώπων. Ωστόσο, η απόλυτη και ανελαστική επιβολή του στην τελευταία αυτή κατηγορία δημιούργησε ορισμένα σοβαρά ζητήματα. Τα ζητήματα αυτά έχουν να κάνουν με τον τρόπο εφαρμογής του Προτύπου και τις ενδεχομένως ανεκτές παρεκκλίσεις. Το Πρότυπο, σε ορισμένες περιπτώσεις, παραβλέπει όχι μόνο τη γραμματική ορθότητα της γλώσσας στην οποία υποτίθεται ότι εντάσσεται η μεταγραφόμενη λέξη αλλά και τη δυνατότητα προφοράς της σε οποιαδήποτε γλώσσα... Χαρακτηριστικό παράδειγμα η απόδοση του συμπλέγματος *IK* με το λατινικό σύμπλεγμα *GK* το οποίο είναι ακατάληπτο και αδύνατο να προφερθεί, τουλάχιστον στις πιο διαδεδομένες ευρωπαϊκές γλώσσες.

Ερώτημα παρεκκλίσεων από το Πρότυπο, όπως προκύπτει από τις υποθέσεις που έχουν ήδη αποτελέσει αντικείμενο διοικητικών διαφορών με τις αρμόδιες υπηρεσίες των υπουργείων Εσωτερικών (για τα διαβατήρια) και Δημόσιας Τάξης (για τις ταυτότητες) και έχουν οδηγήσει σε πράξεις της Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα και του Συνήγορου του Πολίτη, αλλά και σε αποφάσεις του ΣτΕ, θέτουν οι εξής περιπτώσεις:

- Πρόσωπα ήδη γνωστά με ορισμένη γραφή του ονόματός τους στις διεθνείς συναλλαγές/σχέσεις τους.
- Πρόσωπα που το όνομά τους αποτελεί αναμεταγραφή ονόματος ξένης προέλευσης.
- Κάτοχοι και άλλης ιθαγένειας/διαβατηρίου.
- Πρόσωπα που το όνομα των γονέων τους υπάγεται σε παρεκκλίσεις.

Πρόσωπα ήδη γνωστά με ορισμένη γραφή του ονόματός τους

Οι περιπτώσεις των προσώπων που υπάγονται στην κατηγορία αυτή είναι ίσως οι πολυαριθμότερες. Αυτό οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στην πριν από την επιβολή του Προτύπου πρακτική της ελεύθερης (ή και τυχαίας) επιλογής του τρόπου μεταγραφής, που είχε ως αποτέλεσμα να έχουν εκδοθεί προηγούμενα διαβατήρια με διαφορετική λατινική μεταγραφή, με βάση τα οποία οι δικαιούχοι τους συναλλασσότουσαν για μεγάλο διάστημα. Το ίδιο όμως ισχύει και για πρόσωπα που με άλλο τρόπο (πλην

των προηγούμενων διαβατηρίων) αποδείχνουν την εξατομίκευση τους στο εξωτερικό με ορισμένη γραφή του ονόματός τους (π.χ. τίτλοι σπουδών, επιστημονική ή επαγγελματική δραστηριότητα μέσω δημοσιευμάτων ή συμμετοχής σε εταιρίες ή ενώσεις, τραπεζικοί λογαριασμοί).

Ανακύπτει εδώ η ανάγκη καθιέρωσης απόκλισης από το Πρότυπο, εφόσον το δικαίωμα του κράτους να καθορίζει κυρίαρχα τους κανόνες μεταγραφής ονομάτων δεν μπορεί να δημιουργεί τέτοια αμηχανία, ώστε να βλάπτεται η ελευθερία εγκατάστασης [ή διακίνησης] κάποιου που έχει αναπτύξει νόμιμη δραστηριότητα ή οπωσδήποτε έχει γίνει γνωστός στο εξωτερικό με συγκεκριμένη γραφή του ονόματός του, και έτσι να τίθεται αυτός στη δυσχερή θέση να πρέπει να αποδείξει με άλλα μέσα την ταυτότητά του – ότι, δηλαδή, δεν είναι κάποιος άλλος (ο άγνωστος που αναγράφει το διαβατήριό του) αλλά ο ίδιος που με άλλη γραφή είναι γνωστός¹⁴. Θα ερχόταν, άλλωστε, σε αντίθεση με την αρχή της σταθερότητας και του αμεταβλήτου του ονόματος η μετά την καθιέρωση του Προτύπου έκδοση νέου διαβατηρίου με διαφορετική από το προηγούμενο γραφή του ονόματος του ίδιου προσώπου. Αν η μεταγραφή με λατινικά στοιχεία δεν ανταποκρίνεται στον τρόπο με τον οποίο το όνομα αποδιδόταν επί μακρόν σε προηγούμενα διαβατήρια, τότε υπάρχει ανακρίβεια του δεδομένου που καταχωρίζεται στο σχετικό αρχείο¹⁵.

Πρόσωπα που το όνομά τους αποτελεί αναμεταγραφή ονόματος ξένης προέλευσης

Αν για τα πρόσωπα που η μεταγραφή του ξένης προέλευσης ονόματός τους στα ελληνικά έχει πραγματοποιηθεί σε προηγούμενες γενιές (π.χ. απόγονοι βουαρών που πολιτογραφήθηκαν τον ΙΘ' αιώνα) θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι έχει αποκοπεί πλέον κάθε δεσμός με τη λατινική γραφή προέλευσης/καταγωγής, δεν ισχύει το ίδιο για όσους πολιτογραφήθηκαν πρόσφατα και μάλιστα ως ενήλικες. Τα πρόσωπα αυτά έχουν εύλογη αξίωση να διατηρήσουν το όνομά τους αναλλοίωτο, όταν αυτό αναμεταγράφεται στη γραφή της καταγωγής τους. Το δικαίωμα αυτό – και συνεπώς και εκείνο της ορθής αναμεταγραφής από τα ελληνικά – είναι απότοκο του δικαιώματος ελεύθερης ανάπτυξης της προσωπικότητας, η δε άρνηση του Ελληνικού Κράτους να επιτρέψει την ακώλυτη άσκησή του θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως διακρίνουσα μεταχείριση με βάση την

¹⁴ Βλ. ΔΕΚ 30.3.93 υποθ. C-168/91 *Christos Konstantinidis* (Συλλ 1993, I 01191).

¹⁵ Αποφ. 85/2002 ΑΠΔΠΧ.

εθνική καταγωγή, κατά παράβαση, εκτός των άλλων και του άρθρου 14 ΕΣΔΑ¹⁶. Πρέπει να σημειωθεί ότι και σε αυτή την κατηγορία προσώπων η αρχή της σταθερότητας και του αμεταβλήτου του ονόματος επιβάλλει το σεβασμό της πρωτότυπης λατινικής γραφής, όπως και η ασφάλεια των συναλλαγών. Στην προκείμενη περίπτωση η απόκλιση από τον κανόνα δεν εξαρτάται από το αν το πρόσωπο έχει ήδη γίνει επαρκώς γνωστό στο εξωτερικό με την (ορθή) λατινική μεταγραφή. Επιπλέον, η διατήρηση στην αναμεταγραφή της πριν από την ελληνική μεταγραφή λατινικής γραφής προστατεύει τη σοβαρότητα του ίδιου του Κράτους. Ο Συνήγορος του Πολίτη, για να δείξει τα παράλογα και γελοία αποτελέσματα της αδιάκριτης και ανεξάρτητης εφαρμογής του Προτύπου, έκανε το πείραμα της μεταγραφής στα ελληνικά και, στη συνέχεια, της αναμεταγραφής στην πρωτότυπη γλώσσα των ονομάτων τεσσάρων αρχηγών κρατών και κυβερνήσεων¹⁷:

- George Bush / Τζορτζ Μπους / Tzortz Mpous
- Jacques Chirac / Ζακ Σιράκ / Zak Sirak
- Tony Blair / Τόνυ Μπλερ / Tony Mpler
- Gerhard Schroeder / Γκέρχαρντ Σρέντερ / Gkercharnt Srepter

Το προηγούμενο πείραμα δείχνει τα όρια πέρα από τα οποία η επιμονή στην εφαρμογή ενός τεχνητού προτύπου είναι, επεικώς, αμφιλεγόμενη και παρακινδυνευμένη.

Κάτοχοι και άλλης ιθαγένειας/διαβατηρίου

Στις περιπτώσεις που το πρόσωπο έχει και άλλες, πλην της ελληνικής, ιθαγένειες, είναι προφανές ότι η αρχή της σταθερότητας και του αμεταβλήτου του ονόματος επιβάλλει την με όμοιο τρόπο γραφή του ονοματεπωνύμου του σε όλα τα διαβατήρια και άλλα δημόσια έγγραφα όλων των κρατών των οποίων το πρόσωπο είναι ιθαγενής. Κατά τα λοιπά, ισχύουν και γι' αυτή την κατηγορία όσα αναπτύχθηκαν παραπάνω.

Πρόσωπα που το όνομα των γονέων τους υπάγεται σε παρεκκλίσεις

Εφόσον το όνομα του γονέα ενός προσώπου υπάγεται σε μία από τις παρεκκλίσεις που εξετάστηκαν προηγουμένως, η ίδια παρέκκλιση θα

¹⁶ Βλ. και το πόρισμα του Συνηγόρου του Πολίτη αριθ. πρωτ. 339.02.2.3/6178.02.2.7/17-4-2003.

¹⁷ Οπ.π.

πρέπει να εφαρμόζεται και στο πρόσωπο αυτό. Διαφορετικά, κλονίζεται και πάλι η αρχή της σταθερότητας και του αμετάβλητου του ονόματος, ενώ παράλληλα μπορεί να δημιουργούνται σοβαρά προβλήματα στις οικογενειακές, κοινωνικές και οικονομικές σχέσεις των ενδιαφερομένων.

Τα Υπουργεία Εσωτερικών και Δημόσιας Τάξης είναι οι κυρίως αρμόδιες καθ' ύλην κρατικές υπηρεσίες που οφείλουν ν' αντιμετωπίσουν την ανάγκη υιοθέτησης παρεκκλίσεων για να θεραπευθούν τα παράπονα θιγόμενων πολιτών. Η διοίκηση, όμως, δεν φάνηκε εύκολα διατεθειμένη να προχωρήσει σε ριζικές λύσεις. Η μόνη υποχώρηση που το Υπουργείο Εσωτερικών δέχτηκε να προσφέρει ως «μεταβατική» ρύθμιση, για να το ακολουθήσει αργότερα και το Υπουργείο Δημόσιας Τάξης, ήταν η κατ' εξαίρεση «διπλή αναγραφή», δηλαδή πρώτα με τη μορφή που προκύπτει από το Πρότυπο και, στη συνέχεια, μετά το διαζευκτικό σύνδεσμο *ή (ου)*, με όποια άλλη μορφή προκύπτει από προηγούμενο ελληνικό ή αλλοδαπό διαβατήριο με τα ίδια ονοματεπωνυμικά στοιχεία. Η εξαίρεση αφορούσε το κύριο μέρος της οικείας σελίδας του διαβατηρίου αλλά όχι και τη «λωρίδα ηλεκτρονικής ανάγνωσης» και, σε κάθε περίπτωση, δεν συμπεριλάμβανε τους εκ γενετής Έλληνες πολίτες που φέρουν αλλοδαπής προέλευσης επώνυμο και εκδίδουν διαβατήριο για πρώτη φορά, έστω κι αν ο πατέρας τους έχει επωφεληθεί από τη διπλή αναγραφή.

Ο Συνήγορος του Πολίτη έγινε, πρώτος, παραλήπτης δεκάδων αναφορών και παραπόνων από πρόσωπα και των τεσσάρων κατηγοριών για τις οποίες υπάρχει ζήτημα μη αυστηρής εφαρμογής του Προτύπου και, έχοντας εξαντλήσει τα περιθώρια της διαμεσολαβητικής του παρέμβασης, απηύθυνε στους δύο υπουργούς στις 17.4.2003 το σύμφωνα με το άρθρο 4 παρ. 6 ν. 3094/2003 πόρισμά του, με το απαισιόδοξο για τους ενδιαφερόμενους πολίτες συμπέρασμα ότι δεν υπάρχει ελπίδα διοικητικής (ή και νομοθετικής;) επίλυσης του προβλήματος και μόνες διέξοδοι απομένουν η δικαστική οδός και η προσφυγή στην Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα¹⁸. Ειδικότερα, σχετικά με την «αδυναμία παρέμβασης» στο σύστημα του Προτύπου για λόγους τεχνικούς, όπως ισχυρίστηκε το Υπουργείο Εσωτερικών, ο Συνήγορος παρατήρησε στο πόρισμά του ότι «η υποβάθμιση ενός ζητήματος χρηστής διοίκησης και στοιχειώδους κρατικής συνέπειας σε ζήτημα αμιγώς τεχνικό,

¹⁸ Πόρισμα α.π. 339.02.2.3/17.4.2003, όπου εκτίθεται η πορεία του ζητήματος. Σημειώνεται, πάντως, ότι τα πορίσματα του Συνηγόρου δεν αποτελούν εκτελεστές διοικητικές πράξεις, ούτε η μη συμμόρφωση στις περιλαμβανόμενες σ' αυτά προτάσεις συνιστούν παράλειψη οφειλόμενης νόμιμης ενέργειας (ΣτΕ 1041/2004).

προκειμένου η διοίκηση ν' απαλλαγεί από την πίεση των ενδιαφερόμενων πολιτών με την επίκληση δυσεπίλυτης *ανωτέρας βίας*, συνιστά αφ' εαυτής κακοδιοίκηση». Το Υπουργείο Δημόσιας Τάξης αντέδρασε θετικά στο εν λόγω πόρισμα και διατύπωσε προς το συναρμόδιο υπουργείο Εσωτερικών θέσεις που ήταν εποικοδομητικές για την ορθή ρύθμιση του προβλήματος.

Η Αρχή, μετά από προσφυγές πολιτών, εξέτασε το ζήτημα του τρόπου μεταγραφής με λατινικά στοιχεία των ονομάτων στα δελτία ταυτότητας και τα διαβατήρια. Η αρμοδιότητα της Αρχής στηρίζεται στο γεγονός της καταχώρησης των σχετικών στοιχείων στα οικεία αρχεία των Υπουργείων Δημόσιας Τάξης και Εσωτερικών, αντιστοίχως, όπου, σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 4 § 1 περ. γ' του ν. 2472/97, τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα για να τύχουν νόμιμης επεξεργασίας πρέπει να είναι ακριβή και, εφόσον χρειάζεται, να υποβάλλονται σε ενημέρωση (αρχή της ακριβείας).

Η πρώτη προσφυγή που έκρινε η Αρχή το 2002 αφορούσε τη μεταγραφή του επώνυμου γνωστού καθηγητή πανεπιστημίου ο οποίος προσέκρουσε στην άρνηση της Νομαρχίας να διατηρήσει στο νέο διαβατήριό, τον ίδιο με τα προηγούμενα τρόπο λατινικής γραφής. Η Αρχή έκρινε ότι «το όνομα του προσώπου (κύριο όνομα και επώνυμο) αποτελεί το κύριο στοιχείο για την ταυτοποίησή του και, συνάμα, βασικό στοιχείο της προσωπικότητάς του. Υπό το πρίσμα αυτό, το όνομα συνιστά και προσωπικό δεδομένο, προστατευόμενο από το ν. 2472/97. Κατά συνέπεια, η καταχώριση του ονόματος σε αρχείο, όπως το αρχείο διαβατηρίων, πρέπει να είναι ακριβής. Αν η μεταγραφή με λατινικά στοιχεία δεν ανταποκρίνεται στον τρόπο με τον οποίο το όνομα αποδιδόταν επί μακρόν, τότε υπάρχει ανακρίβεια του δεδομένου που καταχωρίζεται στο σχετικό αρχείο [...]». Η προσφυγή έγινε δεκτή και η απόφαση της Αρχής υποχρέωνε τη Νομαρχία να εκδώσει διαβατήριό στον αιτούντα, αναγράφοντας με λατινικά στοιχεία το επώνυμό του *μόνο* κατά τον τρόπο που εκείνος επιθυμούσε¹⁹.

Λίγο αργότερα εξετάστηκε προσφυγή κατά της απόφασης της Νομαρχίας να εκδώσει διαβατήριό με διπλή αναγραφή, που αφορούσε τη μεταγραφή ονόματος ανήλικου τέκνου πατέρα αλλοδαπής καταγωγής, σε αντίθεση με το προηγούμενο διαβατήριό του ίδιου αλλά και εκείνο του πατέρα του. Η προσφυγή έγινε δεκτή με το ίδιο κατά βάση σκεπτικό και η Νομαρχία υποχρεωνόταν να εκδώσει διαβατήριό αναγράφοντας με

¹⁹ ΑΠΔΠΧ αποφ. 85/2002.

λατινικά στοιχεία το επώνυμο του προσώπου μόνο κατά τον τρόπο που εκείνο επιθυμούσε²⁰.

Με την οδηγία αριθ. 2/2003²¹ η Αρχή γενίκευσε την κρίση της ότι η αναγραφή των ονομάτων με λατινικούς χαρακτήρες κατά το πρότυπο ΕΛΟΤ 743 μπορεί να προσκρούει στην αρχή της ακριβείας, οπότε, «ο υπεύθυνος επεξεργασίας υποχρεούται να προβαίνει στην αναγραφή του ονόματος στα νέα δελτία ταυτότητας και στα νέα διαβατήρια με λατινικά στοιχεία αποκλειστικώς με τον τρόπο που αναγράφετο μέχρι τώρα ή με βάση τον οποίο το πρόσωπο συμμετείχε στην κοινωνική ή οικονομική ζωή». Συμπέρασμα των, γνωστών από τις προηγούμενες ατομικές αποφάσεις, σκέψεων της Αρχής είναι ότι «στις περιπτώσεις κατά τις οποίες η αναγραφή με λατινικά στοιχεία του ονόματος σε αρχεία ταυτοτήτων και διαβατηρίων, καθώς και στα με βάση τα αρχεία αυτά εκδιδόμενα διαβατήρια και δελτία ταυτότητας, γίνεται με διαφορετικό τρόπο από εκείνο με τον οποίο το όνομα αυτό αναγράφεται μέχρι τώρα είτε σε παλαιότερα διαβατήρια, είτε σε άλλα δημόσια ή ιδιωτικά έγγραφα, προσκρούει στο ν. 2472/97, αφού το υποκείμενο εμφανίζεται να έχει όνομα διαφορετικό από αυτό με το οποίο έχει γίνει δημοσίως και επισήμως γνωστό. Υπό το πρίσμα αυτό, παρόμοια αναγραφή αντιβαίνει στην υποχρέωση του υπευθύνου επεξεργασίας για ακριβή τήρηση προσωπικών δεδομένων (άρθρο 4 παρ. 1 του ν. 2472/97). Αντίστοιχη παράβαση υπάρχει και όταν η αναγραφή με λατινικά στοιχεία του ονόματος αφορά όνομα αλλοδαπής προέλευσης, το οποίο στη χώρα προέλευσης αναγράφεται με διαφορετικό τρόπο, από ό,τι στα νέα δελτία ταυτότητας και στα νέα διαβατήρια», όταν γίνεται με διαφορετικό τρόπο από εκείνο με τον οποίο το όνομα ανεγράφετο σε προηγούμενα δημόσια ή ιδιωτικά έγγραφα, αφού το πρόσωπο εμφανίζεται να έχει όνομα διαφορετικό από αυτό με το οποίο έχει γίνει δημοσίως και επισήμως γνωστό ή όταν η μεταγραφή αφορά ονόματα αλλοδαπής προέλευσης. Η διπλή αναγραφή αποκλείστηκε.

Ο Υπουργός Δημόσιας Τάξης εφάρμοσε την οδηγία της Αρχής, καθορίζοντας ότι τα επίμαχα στοιχεία (επώνυμο, όνομα και πατρώνυμο) «αναγράφονται κατά παρέκκλιση του Προτύπου, κατόπιν αιτήματος του ενδιαφερομένου, με βάση τη διαφορετική εγγραφή που υφίσταται σε ταξιδιωτικό ή άλλο έγγραφο ημεδαπής ή αλλοδαπής αρχής το οποίο υποχρεούται να επιδείξει. Η αρχή υποδοχής-έκδοσης καταχωρεί την

²⁰ ΑΠΔΠΧ αποφ. 88/2002.

²¹ ΦΕΚ Β' 1562/22-10-2003.

ενλόγω λατινική γραφή ΜΟΝΗ στις οικείες θέσεις του υπό έκδοση δελτίου ταυτότητας [...]»²².

Αντιθέτως, το Υπουργείο Εσωτερικών, επιμένοντας ότι «μπορεί ο πολίτης στις ιδιωτικές συναλλαγές να προσδιορίζεται όπως αυτός επιθυμεί, αλλά τα επίσημα έγγραφα που χορηγεί το κράτος, πρέπει οπωσδήποτε να φέρουν την επίσημη γραφή», αρνήθηκε να εφαρμόσει την οδηγία της Αρχής και έθεσε ερώτημα στο Νομικό Συμβούλιο του Κράτους, το οποίο απάντησε ότι η οδηγία της Αρχής δεν είναι δεσμευτική για τη Διοίκηση²³. Εμπεδώθηκε έτσι ο διοικητικός τραγέλαφος, από τη στιγμή που η μεν μεταγραφή των ονομάτων στα δελτία ταυτότητας, η έκδοση των οποίων ανήκει στην αρμοδιότητα της Ελληνικής Αστυνομίας, γίνεται σύμφωνα με την οδηγία της Αρχής, η μεταγραφή όμως των ονομάτων στα διαβατήρια, η έκδοση των οποίων ανήκε (μέχρι το τέλος 2005) στην αρμοδιότητα του Υπουργείου Εσωτερικών και μέχρι η αρμοδιότητα αυτή να μεταφερθεί στο Υπουργείο Δημόσιας Τάξης, να γίνεται σύμφωνα με το πρότυπο ΕΛΟΤ 743, μολονότι η αίτηση έκδοσης διαβατηρίου συνοδεύεται μόνον από το (νέο) δελτίο ταυτότητας στο οποίο η αναγραφή του ονοματεπωνύμου με λατινικά στοιχεία γίνεται με τήρηση των αποκλίσεων που αναφέρθηκαν παραπάνω, δηλαδή κατά τρόπο που αρνείται να εφαρμόσει το Υπουργείο Εσωτερικών.

Η έκδοση των πρόσφατων σχετικών με το θέμα αποφάσεων του ΣτΕ²⁴ κατέδειξε το αβάσιμο των επιχειρημάτων του Υπουργείου Εσωτερικών και της γνωμοδότησης που τα στήριξε. Το Ακυρωτικό, αφού τοποθέτησε το δικαίωμα του ονόματος στα πλαίσια του δικαιώματος της ελεύθερης ανάπτυξης της προσωπικότητας που κατοχυρώνει το άρθρο 5 παρ. 1 του Συντάγματος, έκρινε ότι ο νομοθέτης μπορεί να θέσει σταθερούς κανόνες μεταγραφής σε λατινικούς χαρακτήρες των ονοματεπωνύμων στα διαβατήρια και στα λοιπά δημόσια έγγραφα, προβλέποντας, όμως, χάριν κυρίως της προστασίας της προσωπικότητας του ενδιαφερόμενου, αποκλίσεις από τους κανόνες αυτούς. Υπό το πρίσμα αυτό, ο κανόνας μετατροπής του προτύπου ΕΛΟΤ 743 δεν είναι ανεξάρητος αλλά υπόκειται σε εξαιρέσεις, όταν συντρέχει περίπτωση. Ζήτημα διπλής αναγραφής δεν τίθεται.

---

²² ΥΑ αριθ. 8200/542353 τροποποίηση της 8200/0-441210/17.7.2000 απόφασης των Υπουργών Οικονομικών και Δημ. Τάξης (ΦΕΚ Β' 1939/29-12-2003).

²³ Γνωμοδότηση αριθ. 452/2003.

²⁴ ΣτΕ 1189/2005, 1602/2005.

Το συμπέρασμα των όσων προηγήθηκαν είναι ότι η ελευθερία του προσώπου να επιλέγει τον τρόπο μεταγραφής του ονόματός του με λατινικά στοιχεία δεν μπορεί να είναι απεριόριστη. Από την άλλη πλευρά, η αρχή της σταθερότητας και του αμεταβλήτου πρέπει να αποτελεί το ζητούμενο των κανονιστικών ρυθμίσεων, όμως οι κανόνες δεν είναι άκαμπτοι αλλά οφείλουν να προβλέπουν τις αναγκαίες αποκλίσεις. Η Διοίκηση δεν επιτρέπεται να οχυρώνεται πίσω από δογματικές θέσεις περί του αντιθέτου ή από δήθεν αξεπέραστες τεχνικές αδυναμίες, ιδίως όταν ένας άλλος κλάδος της ίδιας Διοίκησης προσαρμόζεται.